

ПРИЧА МОЖЕ ДА ПОЧНЕ

(Оливера Недељковић: *Посиљеица*, Културни центар
Новог Сада, Нови Сад, 2015)

Поетска проза *Посиљеица* Оливере Недељковић је прича о одрастању, од зачећа до раних спознаја о свету и себи. О страху и радовању, мајци и детету, Мајци и Детету. О томе како се може бити рањив и нежан, и о томе сведочити, а да се ниједном не склизне у патетику и сладуњавост, и да је сва снага и вештина у том брижљивом вођењу приче, од почетка до краја. А краја нема, јер управо почиње, на један нов начин, тамо где се ова књига завршава. Али у неком другом облику, или у причи коју би требало да исприча онај који је причу слушао, да се не прекине низ, да се примени *знање* које је слушао и које је чинио идући из приче у причу, растући и одрастајући уз њу. Јер, као што је тврди Гастон Башлар: „Историја нашег детињства није психички датирана. Датуми се стављају накнадно, они долазе од других, са другог мјеста, из другог времена а не оног проживљеног. Датуми долазе тачно из оног времена кад се *привједја*.“¹

А, ако је све прича, она поништава и добро и лоше, а добро се повукло у *мрклину* коју не можемо ни *преричаши*. Она заузима улогу бајалице која не може да превлада страх, али се од ње може живети. Исконски страх носимо у себи, он је део нашег усуда, и ваља учити како се са њим носити. Одговор је, наравно, у умећу причања приче. Прича даје одговоре, решења и разјашњења и онда када их живот не даје. Она је острвце на које се склањамо да биисмо дошли себи самима и разгрнули све слојеве којима смо се „штитили“. А залога за будућност нема, посебно не оног који би могао да буде *блаја веси*. Сузе о *будућем* не знају *нишџа*, извесно је само да се све већ једном, заувек, неком већ догодило. Ми смо само једнина у низу, настављачи.

О каквом *знању* приповеда ова прича? О знању измештености, *огусџва* из реалног света чињеница и бројки, политике, економије, климе, ратова... Ради се о познавању/учењу *личне бајке*, ако се то уопште и сме тако рећи, у којој постоји ред, постоји законитост, причање бајке има свој почетак и свој крај, а најважније је да има свој крај, јер се на тај начин чува ред у крхко успостављеном њеном свету/љуљашци где се једино и чини могућном равнотежа између оног што је *поремећено* и где су звезде *нејомичне*. Из те звездане *нејомичности* (читај немогућности света да ствара и верује у чуда), Оливера Недељковић прича причу, преносећи речи из зачудног и нестварног, бајковитог и вилинског, анђеоског, у саму стварност, али, опет, не било коју, већ у простор испуњен белином/чистотом/снегом. Јер, Оливера зна, само се на чистој подлози може чинити магија с речима, и само на њој чиста душа дечја може да препозна дарове, али

¹ Гастон Башлар, *Поетика сањарије*, Сарајево, „Веселин Маслеша“, 1982, стр. 131.

и да их отелотворује у речи/поступке/причу. Или слуги неизречено *као на неисписаној, кружој харџији*.

Да ли је, онда, списатељица *џу ѓе јесџе*? И да ли је она анђео или човек? Јер и анђели су људи, они који *не чују ништа осим власџиџије срца*. И ми смо њима потребни колико и они нама. Они греше, *не ѓраве размаке између речи, џрџе док не ѓверују да је џрџљење гар*. И брижни и насмејани, они су нам доступни онда када знамо да именујемо неку ситуацију, да решимо проблем, када бринемо о добробити Других, када не разликујемо и не препознајемо онај тихи, згуснути прелаз између стварног и измишљеног/измаштаног/испричаног. На тој ватри је списатељица/она која приповеда ту где јесте, у самом центру света, у тачки из које све производи и из које све може да се сагледа, то је мера препознавања и препорађања у Другом.

А препородити се у Другом значи уцелинити се, у једном тоналитету, једном звуку, једној боји и коначно једној речи. А, опет, свака од тих боја, звукова, речи појединачно је обасјана у малим померањима Детета, које је само по себи цео свет, у свет који га окружује, а који списатељица премошћује својом посвећеношћу и брижношћу, верујући у њихову снагу. С друге стране, у тој посвећености садржи се Она која је исто тако бдела на Њим, а знала је да јој не припада и да Он (свако од нас) има сопствени пут. Да би се што боље за тај пут спремили, Дете треба упознати са *чудима* света. Овде то нису лица људи, њихови сложени односи, већ свет природе и њених бескрајних лица и удивљење пред њиховом неизбројивошћу као и понесеност њима: свици, снег, песак, облаци, шума, трава, мрави, маслаци, пужеви, ветар... Један неизмеран бунар с кога ваља захватити воду, јер Она зна, једино том водом може се угасити жеђ *човекова* и једино тада је он најближи себи самом. Списатељица жели да пренесе своју *склоњеност* као *месџо рођења*, јер зна, да је то била и њена мера и да је то једина мера којом се може мерити све остало. И да су тренуци таквих досезања она места која су *зашџићена* од спољне буке у којој се води беспштедна борба *како ѓобећи од самоѓа себе* и тако урушити у себи све оно што те чини делом целине којој, по својој анђеоској природи, припадаш.

Да ли се све у *неком часу* може *сеџиџи да је некад имало крила*? Ради се о учитељу који је меродаван и који има одговоре на сва питања. Стога, гледај и учи, постаје њена водиља кроз причу, а Она непрестано подучава. И да ли се може *рањиво и осеџливо* биће научити како да се заштити од сопствене рањивости. Одговор је да не може. Али, може се прећи пут од доживљаја до именовања истог доживљаја, од осећања до речи о том осећању. И то морамо сами. Или уз помоћ приче и причања.

Може ли се дахом на прозору заклонити читав свет? Или његово, данас потпуно изобличено лице? Све су се вредности изгубиле, свет је одлучио да иде у правцу за који више немамо разумевања, нити у њему проналазимо оне вредности које би биле достојне нашег унутрашњег била, наших окриљених руку. Оне су нам, као анђели, остале као залог, као сећање на праисконско стање, као страх који нас опомиње где смо и ко смо, који је мера наше савести и нашег послања, као једна од могућности која би нам могла помоћи да одбранимо свет од њега самог, личним/појединачним подвижништвом које је реч. Јер, на почетку беше реч. И ту реч, у овом трену наставља да приповеда свака од нас, безимена, истрајавајући на неизвесном путу, свесна да се

брижношћу и нежношћу ништа на овој земаљској тачки не може да измени, а опет, дубоко верујући да постоји Неко ко њиховој снази додаје оно што може и сме, веру да нада и доброта могу спасити сваког од нас, а тако и све остало.

Брижљиво вођена прича у *Посељеници* има све елементе поетског/испричаног као прича, као отелотворење поетског у прозном и тај прелаз у формалном смислу доприноси избегавању *вишка* емотивног које би могло да *оћраги* потенцијалног читаоца од себе. Овако, задржавајући потребну меру лирског набоја² који се разлаже у причу која, опет, и није класична прича већ сведочанство о оном што претходи сваком догађају, Оливера Недељковић успева да на тој танкој равни остане једнако уравнотежена од почетка до краја вешто бивајући у исто време и лирски субјект и један од објеката приповедања. Та двострукост улоге, без опомињућих резова посебно радује читаоца ове књиге. Она не нуди, нити изазива и тај двоструки однос успева да сачува до краја, омогућујући читаоцу да, по сопственим могућностима доспе до најдубљих делова себе и тако сам доживи ову књигу а да при том не мора ништа да каже о себи јер је она то урадила уместо њега. У сваком случају књигом *Посељеница* Оливера Недељковић је обогатила овај по много чему сложени и амбивалентни жанр у српској књижевности који јој је *омоћуио*, више од прозног а мање од поетског израза, да *исприча* и *приближи* један архетип о томе како живот није бајка, и како, да би се то схватило, треба одабрати адекватне речи које се могу испричати као бајка, да се о *шешким* стварима може говорити на овакав начин. Дакле, ствари нису увек онакве каквим их видимо, него су често онакве како их *оишемо* или *доживимо*. Тако ће и ова, 41 песма у прози, наћи пут до свога читаоца, не само специјализованог него и шире, јер својом лепотом и избалансираним и наоко једноставним, а пријемчивим речима налази пут до срца које не познаје ниједну врсту разликовања јер је испуњено љубављу.

² Осим овог, Оливера Недељковић, одлучујући се за песму у прози, остварује и оно што је Бојана Стојановић Пантовић истакла као одлике ове врсте, а ради се „згушњавању и успоравању ритма“ којим се постиже не само формално него и дубинско удвајање стварности из које дело настаје, на један виши ниво универзалне, безвремене сварности коју ове песме у прози достижу својим *интензијешом* (в. Бојана Стојановић Пантовић, *Српске прозаике*, Београд, Нолит, 2001, стр. 7).